

НАТАЛЯ ЛІВИЦЬКА-ХОЛОДНА

Ще на початку 90-х років минулого століття в листах в Україну Наталя Лівіцька-Холодна, осмислюючи прожите й перейдене, писала: “Усвідомила собі, що я тепер залишилася зовсім сама, що так недобре жити довго — 89! Уже нікого нема з того світу, в якому було стільки друзів. А в свої роки я не могла стати ніким іншим — тільки емігранткою. Емігранткою з того мого світу, що з нього вже мало або й ніхто не залишився, і чужою в цьому новому для мене, що в ньому так довго і так, майже завжди, гірко було жити”. Небо ж розщедрилося для поетеси ще майже на чотирнадцять років, щоб лише цього річного березня за кілька тижнів до 103-го дня народження покликати її до себе.

Її земний шлях скінчився 26 березня у пансіоні ім. І.Франка для старших українських громадян у Міссісазі поблизу Торонто (Канада), похована 26 квітня поряд із чоловіком Петром Холодним та батьками на українському православному цвинтарі Бавнд Брука (США); панахиду служили 27 квітня в церкві св. Андрія Первозванного, розписаній П.П.Холодним. Скінчилося саможертвоне життя української поетеси з многотрудною емігрантською долею. Лише вісімнадцять найщасливіших років їй випало прожити в Україні, решта пройшла в еміграції.

Наталя Лівіцька-Холодна народилася 16 червня 1902 р. у родовому хуторі поблизу містечка Гельм’язова Золотоніського повіту Полтавської губернії в сім’ї відомого українського громадського діяча Андрія Лівіцького. На початку 1920 р. родина переїздить до Варшави у зв’язку із призначенням Андрія Лівіцького головою дипломатичної місії уряду УНР у Польщі. Саме цей рік і розпочав відлік довгих десятиліть життя у вигнанні.

У Подєбрадах (Чехія) Наталя Лівіцька завершить свої гімназійні студії на матуральних курсах при Українській господарській академії та почне навчання на факультеті романських мов Карлового університету. 1924 р. візьме шлюб із Петром Холодним (молодшим), згодом відомим українським малярем. 1929 р. сім’я змушена перебраться до Варшави, де пані Наталя закінчить Варшавський університет у січні 1933 р. Це були роки пошуків роботи, складного життя політичних вигнанців, єдиною втіхою в якому стала літературна праця в ім’я майбутньої України. Згодом поетеса напише: “Та доба була неповторна, / як поезія Маланюка”.

Наталя Лівіцька-Холодна дебютувала ще на сторінках віденської “Воли” (1921) та тарновського альманаху “Сонцецвіт” (1922). У Подєбрадах та Празі поряд з Є.Маланюком, Л.Мосендзом, О.Телігою була активним членом Празької поетичної групи, а у Варшаві — співтворцем і лідером об’єднання українських письменницьких сил, згуртованих спершу навколо групи “Танк”, а згодом видавництва “Варяг” та журналу “Ми”. Її поезіями захоплювалися Юрій Липа, Леонід Мосендз, Євген Маланюк, а Дмитро Донцов буквально благав їх до кожного чергового числа “ЛНВ” та “Вістника”. 1934 р. вона подарує читачам унікальний поетичний роман у віршах — книгу поезій про історію одного кохання “Вогонь і попіл”, а 1937 р. — збірку громадянських віршів “Сім літер” (у слові “Україна”). Працювала також культурно-освітньою референткою Союзу українок-емігранток, долучалася до роботи Українського центрального комітету в Польщі, була активним членом студентської корпорації “Запороже” у Варшаві тощо.

Розв'язка другої світової війни змусила 1944 р. залишити Польщу. Почався довгий період таборових поневірянь “ДіПи” (Німеччина). Була серед членів-засновників МУРу, хоч сімейні турботи та викладання в українській таборовій гімназії у Майнц-Кастелі не лишали часу для творчості. А 1950 р. шлях родини Лівичьких проляже до США, де на поетесу чекатимуть майже два десятиліття тяжкої праці на фабриці. А поряд із працею задля шматка хліба була робота в недільній українській школі, підготовка та видання для українських дітей нарисів “Шлях велетня. Ілюстрована біографічна розповідь про Тараса Шевченка” (1955). Як член редколегії доклала чимало сил до виходу у світ унікального двотомного видання “Симон Петлюра. Статті, листи, документи” (1956, 1979). Була редактором, коректором та упорядницею іменного покажчика (ще одного видавничого проекту УВАН у США) праці Ольги Косач-Кривинюк “Леся Українка. Хронологія життя і творчості” (1970); підготувала до друку та редагувала спогади матері “На грані двох епох” (1984); була мовним редактором журналу “Наше життя”. З-під її пера з'явилась низка безцінних спогадів про Олену Телігу, Юрія Липу, розповідь про видавництво “Варяг” і т.ін.

А ще була поезія, яка додавала снаги до життя. Не тільки та, що зібрана під обкладинкою збірки “Поезії старі й нові” (1986), а й залишена в численних рукописах, що чекають на видавця. Поезія, яка стала щоденником її душі, була безперервним діалогом митця з далекою Україною, з друзями-пражанами – сущими й тими, що вже відійшли за межу; це – поезія філософського осмислення долі світу, Батьківщини й себе самої:

Не страшно старости, ні смерти тління,
та страшно, що козацький славний рід
піде без віх, як безіменні тіні,
у безвість, у чужий незнаний світ.

В мені іще живуть ті давні села,
і пахнуть квіти, ті, що там цвіли,
а дійсність гола й невесела,
а внуки там ніколи не були.

На щастя, Господь ніби уповноважив пані Наталю від імені цілого покоління поетів-пражан пізнати щастя відродження державності України, порадіти за внуків (їх у поетеси троє), що отримали змогу пізнати землю своїх предків. Хай це прозвучить як містика, але вона дочекалася, коли в Україну прийшла справжня Українська влада, й пішла з тією новиною на побачення з друзями, справдивши колись написане:

А я, я – дух,
актор містерії нічної,
остання дія йде, кінчається вистава,

ще інші діють тут зі мною:
і я – остання ява.

Легкої Вам подорожі у вічність, пані Наталю.